

MITROPOLITUL GURIE

Procesul și apărarea mea
Denunțarea complotului apocaliptic

Textul reeditat al lucrării-memoriu,
scrise de Mitropolitul Gurie al Basarabiei
și tipărite la București în 1937.

Ediție îngrijită și coordonată
de Silvia Grossu

Cuprins

Din partea coordonatorului	6
Notă cu privire la reeditarea volumului „Mitropolitul Gurie. Procesul și apărarea mea”	8
Silvia Grossu. Mitropolitul Gurie al Basarabiei – recurs la reperele identitare... 11	
Anatol Petrencu. Mitropolitul Basarabiei Gurie Grosu în fața istoriei	25
Mitropolitul Gurie – tabel cronologic	33
Mitropolitul Gurie al Basarabiei. „Procesul și apărarea mea. Denunțarea complotului apocaliptic”	
Partea întâia.....	42
Partea a doua.....	87
Partea a treia.....	112
Partea a patra	147
Partea a cincea	191
Partea a șasea.....	224
Partea a șaptea. Anexe.....	292
Tabla de materii	396
Anexe	401
Fotografii de epocă și imagini de la evenimentele de comemorare a Mitropolitului Gurie al Basarabiei	405

Mitropolitul GURIE al Basarabiei



BUCUREȘTI

INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURA A-B-C, S. A.

Strada Lipscani Nr. 5

1937

Mitropolitul GURIE al Basarabiei – Procesul și apărarea mea.

Denunțarea complotului apocaliptic

București,
Institutul de Arte Grafice și Editura A-B-C, S.A.
Str. Lipscani Nr. 5,
1937

PARTEA ÎNTĂIA

Proces personal numai în aparență, în realitate proces social-politic

Ca să se poată înțelege în ce constă fondul real al procesului meu ca Mitropolit al Basarabiei, adus în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, trebuie ca, la judecarea faptelor ce mi se impută, să se ia mai întâi în considerație și să se aibă în vedere persoana mea și rolul pe care îl îndeplinesc în cercul chemării și răspunderii mele.

Judecându-se faptele mele aduse în fața Înaltei Curți, în legătură cu atribuțiunile ce mi-am exercitat, este necesar să se ia în privire rolul și răspunderea mea de Arhiepiscop și de Mitropolit al Basarabiei, precum și starea mea morală și sufletească, cultura și educația ce am primit, ca și mediul, condițiunile și împrejurările de fapt și de drept în care am lucrat și mi-am dezvoltat activitatea chemării mele.

Procedându-se astfel, se va putea convinge documentat oricine că procesul meu este în realitate un mare proces social-politic și că numai ca aparență este procesul meu personal.

În chipul acesta va putea pricepe oricine desăvârșit dreptatea cauzei mele și marea nedreptate ce s'a săvârșit și se săvârșește cu mine prin tratamentul ce mi se aplică.

Starea bisericească și socială din Basarabia moștenită de sub ruși

Procesul meu și starea în care am ajuns nu se pot înțelege fără a cunoaște mai întâi în mod real adevărata stare bisericească socială din Basarabia în legătură cu starea bisericească și socială cea moștenită de la ruși, ca și cu cea din

întreaga noastră Țară, în care eu am fost chemat și nevoit să-mi îndeplinesc misiunea mea de Arhiepiscop și Mitropolit.

Pentru aceasta trebuie să scot în evidență că poporul basarabean, în cei o sută de ani de cotropire rusească, deși profund credincios în Dumnezeu, a devenit totuși bănuitor față de autorități, deși profund mistic, a devenit rece față de cler, iar raporturile dintre cler și popor în Basarabia nu au fost întotdeauna dintre cele mai părintești, mai ales din cauză că conducerea bisericească a fost streină.

Astfel sub ocupațiunea rusească țaristă s'a creat în Basarabia un proces psihologic între straturile poporului și conducerea politică, ca și între straturile poporului și conducerea bisericească, la care proces a contribuit mai ales șovinismul rusesc în persecutarea graiului și tradițiunilor moldovenești, în tendința de rusificare a Basarabiei.

Împotriva acestei situațiuni guvernul și toate autoritățile rusești de orice fel au luat măsuri, mulțumind prin bunăstare materială pe toți conducătorii poporului și întreg clerul, creându-le o pozițiune socială și materială din cele mai avantajoase. Traiul în Basarabia și viața omenească în general sub ocupațiunea rusească țaristă din punct de vedere economic și material erau ușoare și înfloritoare, dominând în același timp o mare libertate și desăvârșită siguranță personală, pentru toți acei ce nu făceau iredentism sau alte mișcări politice ori sociale.

După cotropirea rusească, în Basarabia poporul a fost multă vreme scutit de armată; dările au fost scăzute și numeroase scutiri și ușurințe au fost acordate cu largheț și mărinimie, ca să-i câștige sufletește pe toți.

Făgăduințele românești sinodale și guvernamentale făcute basarabienilor

La alipirea cu Patria-Mumă Guvernul Țării Românești și Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și-au dat seama de situațiunea aceasta, adică de procesul sufletesc dintre cler, popor și autorități și de însemnătatea lui. De aceea, cel dintâi lucru la care s'au gândit aceste două supreme autorități românești, Guvernul și Sfântul Sinod, a fost de a face „Către clerul și norodul Basarabiei” o declarațiune solemnă, trimitându-le „*Cartea pastorală a Sfântului Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române drept slăvitoare de Răsărit*”, din 16 iunie 1918, semnată de toți membrii Sfântului Sinod și de Ministrul Cultelor, în numele guvernului.

În această carte pastorală Sfântul Sinod și guvernul făgăduiesc tuturor celor din Basarabia „*cea mai părintească dragoste*”, „*cuvinte de pace*” și „*binecuvântare în Domnul*”. În același timp, considerând retras de bună voie pe arhiepiscopul Anastasie al Basarabiei, care plecase la Moscova și a refuzat să ia parte la Iași la ședințele Sfântului Sinod Român, a trimis în locul său la Chișinău ca

locuitor pe P.S. Nicodim al Hușilor, ca să conducă Biserica Basarabiei, până la ocuparea legală și canonică a locului vacant.

Făgăduiala solemnă făcută cu acest prilej clerului și norodului basarabean este exprimată de Cartea pastorală în chipul următor:

„Odată cu trimiterea P.S. Nicodim împuternicitul nostru, atât Sfântul Sinod, cât și Înalțul Guvern au ținut ca într'un glas să vă dea și încredințarea că vi se vor îndeplini cu sfințenie toate dorințele privitoare la autonomia bisericească de care aveți nevoie. Încredințarea aceasta va deveni în curând prin lege fapt îndeplinit, potrivit cu declarația Înalțului Guvern al Regatului Român prezentată Sfântului Sinod înscris de dl Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice și păstrată la actele noastre sinodale. După această declarație, punctele cele mai de seamă ce vi se chezășuiesc sunt următoarele cinci, și anume:

1) Alegerea ierarhilor Bisericii basarabene se va face de marele colegiu electoral, atunci când vor face parte din el și reprezentanții norodului basarabean, adică deputații, senatorii și membrii consistoriului bisericesc.

2) Averile Bisericii basarabene vor fi respectate și lăsate numai în folosul Bisericii și al așezămintelor bisericești de cultură și de binefacere, care se află acum și care se vor mai întemeia.

3) Starea materială a clerului nu numai că se va păstra cum este, dar se va mai îmbunătăți tot așa ca și starea lui culturală.

4) Clerului îndeobște i se va lăsa toată puțința de a-și întemeia orice așezământ de învățătură și de binefacere, care se va socoti de folos cu îndatorirea bineînțeleș de a nu se vătăma: nici rânduielile de veacuri ale ortodoxiei, nici drepturile și îndatoririle naționale, nici buna rânduială în stat.

5) Într'un cuvânt, Sfântul Sinod și Înalțul Guvern al Regatului Român își iau împreună îndatorirea nu numai să nu lipsească Biserica din Basarabia de cele ce a dobândit până acuma, dar să-i îndeplinească în cel mai apropiat viitor toate dorințele care se pot împăca cu păstrarea neștirbită a ortodoxiei, cu caracterul național și cu obligațiunea de element de ordine de stat al acestei Biserici, devenită una și nedespărțită cu Biserica autocefală drept slăvitoare de Răsărit a Regatului Român.

Mulțumind prea bunului Dumnezeu, Părintele nostru ceresc [...] că Biserica moldovenească dintre Prut și Nistru s'a întors din nou în sânul Bisericii și al Patriei sale Mame [...] și în osârdia noastră de a vă vedea cât mai repede împăcați în dorințele voastre de autonomie, împărtășite și de noi în întregul lor, vă trimitem [...] toate mărire [...] etc.

Data la Iași la 16 iunie anul mântuirii 1918, No. 1583 (semnăturile membrilor Sinodului și a Ministrului de Culte)”.

Soarta făgăduințelor sinodale și guvernamentale făcute basarabenilor

Din nefericire, s'a văzut curând de tot în Basarabia, că una era a proclama astfel de drepturi și garanții pentru Biserica Basarabiei și alta era de a păstra și a aduce la îndeplinire astfel de făgăduieli și promisiuni solemne, făcute în numele Sfântului Sinod și al Înalțului Guvern.

Mai întâi avea să se întâmple, că toate lucrările Guvernului românesc de la Iași (Marghiloman) aveau să fie anulate și desființate de Guvernul românesc următor, considerându-le pur și simplu ca inexistente, iar Mitropolitul primat Conon, președintele Sinodului de la Iași, și episcopii Antim și Teofil, aleși de Marele Colegiu Electoral la Iași, aveau să fie scoși din scaunele lor, aceștia din urmă chiar înainte de a fi instalați. Lucrurile acestea nu puteau să nu impresioneze pe basarabeni, mai ales că în locul făgăduințelor solemne ale Sfântului Sinod și ale Înalțului Guvern din 1918 aveau să se impună și în Biserica Basarabiei curând de tot măsuri și dispozițiuni cu totul contrarii celor cuprinse în Cartea pastorală de mai sus. Curente de democratizare, de expropriere și de secularizare a averilor instituțiilor publice au lovit mai întâi de toate tocmai Biserica din Basarabia, iar aceasta s'a făcut și cu concursul reprezentanților publici ai Basarabiei, prin Sfatul Țării, sub influența ideilor revoluționare și comuniste de peste Nistru.

Exproprierea aplicată Bisericii din Basarabia sub regimul românesc

Astfel, în *Legea de reformă agrară pentru Basarabia*, publicată în Monitorul Oficial, No. 258, din 13 martie 1920, citim: „Art. 5. *Se vor expropria pământurile mănăstirilor locale, lăsându-se fiecărei mănăstiri câte 50 ha pământ cultivabil, viile și grădinile de pomi roditori.*

Art. 6. Se vor expropria pământurile bisericilor, lăsându-se fiecărei biserici câte un lot întreg (6-8 ha) de fiecare membru al clerului (preoți, diaconi și dascăli).”

Față de o asemenea măsură aplicată Bisericii din Basarabia trebuie observat că în nici o altă Biserică din provinciile alipite nu s'a făcut o atât de profundă și radicală expropriere și secularizare ca în Basarabia. În Bucovina, bunăoară, „*se exceptează de la expropriere terenurile monastirilor Dragomirna, Putna, Suceava și Sucevița până la 100 ha, se mai exceptează pădurile fondului bisericesc greco-ortodox etc.*” (a se vedea *Legea pentru reforma agrară din Bucovina*, Monitorul Oficial No. 93 din 30 iulie 1921).

Tot așa legea pentru reforma agrară din *Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș* (Monitorul Oficial No. 93 din 30 iulie 1921) cuprinde multe excepțiuni de la expropriere, în folosul Bisericii și clerului atât ortodox, cât și unit, prevăzând și alte îmbunătățiri și împroprietăriri cum dispune și *Legea*

Respect pentru reforma agrară privitor la clerul și Biserica din *Vechiul Regat* (Monitorul Oficial No. 82 din 17 iulie 1921).

În chipul acesta s'au expropriat averi ale mănăstirilor și bisericilor parohiale din Basarabia de sute de mii de ha, atât de pământ cultivabil, cât și de pădure, iar această expropriere a cuprins și Casa Arhierescă din Chișinău, care în loc de mii de ha de pământ cultivabil cu lacuri, stuhărie și vii a rămas numai cu 50 ha de pământ cultivabil, improprietărită și ea ca orice mănăstire cu această cantitate din propriul ei pământ, după ce mai întâi fusese despuiată și secularizată de el.

Acestea sunt noile condițiuni de existență ale Bisericii din Basarabia după unirea cu patria-mumă și aceasta a fost soarta solemnelor făgăduințe sinodale și guvernamentale, făcute către întreg clerul și norodul basarabean prin Cartea pastorală din care am reprodus mai sus.

Plecarea Î.P.S. Nicodim și numirea mea în Basarabia

Un fapt ca acesta nu putea să nu dea naștere la tot felul de greutateți și la multiple nemulțumiri în cler și să nu îngreuneze situația Chiriarhului conducător. Între altele și din cauze ca acestea a trebuit să i se creeze nenumărate greutateți și apăsătoare atmosferă loctiitorului de Arhiepiscop Î.P.S. Nicodim, care cu toată susținerea, ce a avut din partea Sfântului Sinod și a înaltului guvern, a trebuit să părăsească definitiv și fără a fi plâns de basarabeni scaunul arhiepiscopal din Chișinău, cerându-și singur retragerea în grea situație, la 1 ianuarie 1920. Eu am fost chemat în decembrie 1919 la Chișinău de la Iași, unde mă aflam arhieru vicar al Mitropoliei Moldovei și Sucevei, iar Sf. Sinod m'a împuternicit mai întâi ca vicar loctiitor de Arhiepiscop în ianuarie 1920, după care am fost ales nu de marele colegiu electoral din Vechiul Regat, ci de către congresul eparhial al preoților și mirenilor din Basarabia ca Arhiepiscop la 20 februarie 1920.

În astfel de împrejurări și de condițiuni și fără ca alegerea mea de Arhiepiscop de către congresul eparhial basarabean să fi fost agreată și susținută de Sfântul Sinod și de înaltul guvern, a trebuit să iau răspunderea conducerii Bisericii basarabene, fiind confirmat ca Arhiepiscop titular al Chișinăului la 25 decembrie 1920 prin înaltul decret regal și investit în această demnitate de M.S. Regele Ferdinand la 29 martie, instalarea în scaun făcându-se la 16 mai 1921 de către Î.P.S. Mitropolit Primat al României Dr. Miron Cristea, acum Patriarh al României.

Împrejurările neprielnice față de cele din trecut întâmpinate de mine

Erau deci împrejurări dintre cele mai grele și mai neprielnice ca să-mi pot îndeplini misiunea la înălțimea, strălucirea și autoritatea tradițională a foștilor

Chiriarhi ruși, în Basarabia, în locul cărora veneam și care avuseseră la dispoziție cele mai puternice mijloace de orice fel, față de mijloacele ce aveam eu.

Pe de o parte, Casa Arhierescă și Mănăstirea Hârjauca, puse la dispoziția Arhiepiscopului ca stareț al lor pentru mijloacele sale de întreținere, cu o treime din venitul lor, se găesc expropriate acum de pământurile lor cultivabile și de păduri, ne mai reprezentând nici pe departe venitul material de dinaintea mea, iar pe de altă parte, orice alocațiune pentru cheltuieli de reprezentare pentru Arhiepiscop din partea statului ca și orice cheltuieli materiale au încetat pentru Biserica Basarabiei odată cu plecarea Î.P.S. Nicodim și cu venirea mea în fruntea Bisericii basarabene ca Arhiepiscop al Chișinăului.

Automobilul pe care Guvernul îl pusese la dispozițiunea Î.P.S. Nicodim la Chișinău a fost luat de către Înalt Prea Sfinția Sa la plecare, iar Arhiepiscopia noastră a rămas fără automobil din partea statului până în ziua de azi.

Frământările conducătorilor preoțimei basarabene și măsurile lor revoluționare-acaparatoare

În acelaș timp, din cauza exproprierilor și tratamentului ce a avut Biserica basarabeană prin Legea agrară și prin anumite dispozițiuni ale Ministerului de Culte și ale altor autorități s'a produs în clerul basarabean o mișcare și o frământare fără precedent în istoria acestei provincii, chiar în timpul țarismului.

Anume preoțimea basarabeană a pornit mișcarea pentru organizarea ei prin înființarea „*Uniunii Clericilor Ortodocși din Basarabia*” pentru trecerea unor averi bisericești pe seama lor, așa-numitele „*averi eparhiale*” în număr de 17, și anume:

1) *Clădirile seminarului vechi din Chișinău*; 2) *Școala eparhială*; 3) *Fabrica eparhială de lumânări din Chișinău*; 4) *Hotel „Suisse” din Chișinău*; 5) *Tipografia eparhială din Chișinău*; 6) *Voscobitalinia*; 7) *Casa emeritală din Chișinău*; 8) *Epitropia eparhială din Chișinău*; 9) *Orfelinatul preoțimei din Chișinău*; 10) *Casa eparhială din Chișinău*; 11) *Banca clericilor ortodocși (casa de împrumut) din Chișinău*; 12) *Librăria clerului ortodox din Chișinău*; 13, 14 și 15) *Școala spirituală de băieți: Chișinău, Ismail, Edineț*; 16) *Casa de ajutor reciproc din Chișinău*.

Această organizare a clerului basarabean în uniune și însușirea acestor averi eparhiale pe seama lui a dat naștere la o frământare basarabeană și la un conflict dintre cele mai îngrijorătoare între clerul Basarabiei și autoritățile superioare ale statului și Bisericii Autocefale Ortodoxe Române.

S'a văzut cu acest prilej starea de conștiință a conducătorilor clerului basarabean hotărâți cu orice preț să-și aproprieze și să-și apere drepturi și privilegii, ca tagmă deosebită, înlăturând controlul Chiriarhului și al Ministerului de Culte și eventualele exproprieri și secularizări viitoare.

Respect pentru oameni și cărți

4

DRABA CURTE DE CASATIE SI JUSTITIE
SECTIUNI UNITE

157

Sedința dela 12 Decembrie 1940

Decizia Nr. 30/940-41

Doar Nr. 76/939

Președinția D-ului **Dimitrie G. Lupu** - **Prim Președinte**.
Membrii prezentați D-ului: **N. Dogso** - **Președinte**

Consilier	Consilier
G.I. Doca	K. Dobrotescu
L. Ștefănescu	Codin Ștefănescu
D. Polichron	G. Pavleșcu
J. Popescu	I. A. Flourey
G.M. Ionescu	V. Bătureanu
Eug. Fetit	I. Nicolae
N.N. Cătrea	D.D. Apontolide
I. Solomon	I. Mureșan
D. Arton	Al. Meulescu
Mircea Fossa	Trușon Lăzărescu
M. Trandafirescu	V. Crițescu
H. Grigoriu	Al. Ștefănescu
C. Brumă	C. Pășcu
C. Georgescu	Gh. Bontescu
N.C. Georgescu	L. Spofală
A. Farnavachi	

Curtea fiind constituită ca Inaltă Curte de Justiție potrivit art. 54 din legea sa organizică, a luat în considerare acțiunea penală deschisă în contra I.P.S.S. Curie-Grossu, Arhiepiscop al Chișinăului și Mitropolit al Basarabiei prin ordonanță definitivă de urmărire din 28 Iunie 1939, dresată de Dl. Consilier Al. Mackarovich, pentru faptele prevăzute și pedepsite de art. 140 cod penal vechi, comb. cu art. 23 din legea contabilității publice din 1903, art. 16 din legea contabilității

...//..

PENTRU AGESTE MOTIVE

CURTEA

IN VERTETEA LEGII

Constată că faptele pentru care I.P.S.S. Curie-Grossu, Arhiepiscop al Chișinăului și Mitropolit al Basarabiei a fost trimis în judecată Secțiunilor Unite ale Inaltei Curți de Justiție, prin ordonanță definitivă de urmărire din 28 Iunie 1939 încheiată de Dl. Consilier Alex. Mackarovich, au fost amestiate prin Decretul-Regal Nr. 3800 publicat în Monitorul Oficial Nr. 258 din 14 Iacobrie 1940 și, prin consecință,

Declară stinsă, prin amestiere, acțiunea publică.

La act de declararea stinsă făcută prin adresa Nr. 59.841/4914 din 1940 de Statul Român prin Ministerul Cultelor și Artelor, precum și Mitropolia Basarabiei și Mădăstirea Hârjancea în calitate de părți civile, că se desiră dela procesul penal și dăpune închiderea dosarului.

Dece și cetită în ședință publică astăzi, 12 Decembrie 1940.-

Handwritten signatures and notes in Romanian, including names like Ștefănescu, Dogso, and various dates and references.



Portretul Mitropolitului Gurie, decupat din filmul documentar „Principele Carol al României în vizită la Chișinău în luna martie 1925”.
Sursa: <https://www.facebook.com/interbelica/>



Casa Eparhială din Chișinău.



Părintele Iov (Vadim Cristea) povestește despre primii ani de școală ai viitorului Mitropolit la Mănăstirea Curchi.



Volumul II, proaspăt scos de sub teascu tipografic.



Scriitorul Ionel Căpiță evocând primul abecedar cu grafie latină alcătuit de Mitropolitul Gurie Grosu.